

OBSERVAȚII PRIVITOARE LA DECIZIA NR. 11 A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

Asist. univ. dr. Iulia Elena NISTOR

Asist. univ. dr. Georgian TOMA

Abstract:

Driving a vehicle under the influence of alcohol or other substances is provided for by Article 336 of the Criminal Code and consists of driving a vehicle by a person who is under the influence of alcohol or substances with psychoactive effects.

Even if at first sight, the incriminating norm does not imply a particular complexity, judicial practice has highlighted a series of issues that have aroused general interest, even requiring the intervention of the High Court of Cassation and Justice in order to standardize the practice in this matter as much as possible.

The problem of the existence of a single crime or a series of crimes is not often encountered in the practice of the High Court of Cassation and Justice when it comes to the interpretation of an article regarding the criminalization of a single crime that can be carried out in several ways, such as driving under the influence of alcohol or psychoactive substances. As a result, the issue identified by the court that requested clarifications highlighted major differences between the courts' perspective on this subject.

Keywords: *driving a vehicle, psychoactive substances, offence.*

1. Aspecte introductive

Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a unor substanțe psihoactive este o infracțiune comună, care poate prezenta urmări foarte grave.

Potrivit art. 336 Cod penal fapta constă în „conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de

conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani sau cu amendă.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana, aflată sub influența unor substanțe psihoactive, care conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

Dacă persoana aflată în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) efectuează transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase ori se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani”.

După cum putem observa din cuprinsul normei incriminatoare fapta presupune, în principiu două situații distincte, aceea de conducere sub influența alcoolului și aceea de conducere sub influența substanțelor psihoactive.

Necesitatea intervenției Înaltei Curți de Casație și Justiție-Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală derivă din faptul că instanțele de judecată se confruntau cu problema în a distinge dacă fapta de a conduce cu aceeași ocazie un autoturism sub influența alcoolului și a unor substanțe psihoactive este o infracțiune unică sau poate forma obiectul a două infracțiuni distincte.

Această problemă putea fi soluționată de mai mult timp, întrucât atât practica judiciară anterioară intrării în vigoare a actualului Cod penal, cât și cea actuală, s-au confruntat cu această diferență de interpretare a normelor ce reglementează această infracțiune.

2. Decizia nr. 11/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție

Sesizarea Înaltei Curte de Casație și Justiție a avut ca obiect emiterea deciziei nr. 11/2022¹ a completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, așa cum precizam și anterior „dacă fapta unei persoane de a conduce pe drumurile publice un autovehicul, care la momentul prelevării mostrelor biologice a avut o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge și care se afla sub influența unor substanțe psihoactive, întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii cu conținut alternativ prevăzute de art. 336 alin. (1) și (2) din Codul penal sau întrunește elementele de tipicitate a două infracțiuni cu conținuturi alternative în concurs ideal, prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal și art. 336 alin. (2) din Codul penal, cu aplicarea art. 38 alin. (2) din Codul penal?”.

Literatura juridică a arătat că există delimitări între infracțiunile cu conținut alternativ și cele cu conținuturi alternative, în sensul că infracțiunile cu conținut

¹ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 430 din 3 mai 2020.

alternativ sunt definite ca fiind acele infracțiuni pentru care legea prevede variante alternative ale principalelor elemente constitutive, variante echivalente sub aspectul semnificației lor penale, iar infracțiunile cu conținuturi alternative sunt acele infracțiuni în cazul cărora legiuitorul grupează sub aceeași denumire două sau mai multe infracțiuni de sine stătătoare².

Pe cale de consecință, în speța dedusă judecării sunt întrunite cu titlu de principiu, principalele condiții pentru a se putea face vorbire despre o infracțiune cu conținut unic, întrucât deosebirile sunt mai mult decât evidente față de posibila existență a mai multor infracțiuni de sine stătătoare.

În vederea realizării unei corecte delimitări, Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus verificarea mai multor elemente ce privesc compatibilitatea variantelor prevăzute alternativ: unitatea de subiect pasiv, rațiunea incriminării, a răspunderii penale, dacă aceste conținuturi alternative prezintă elemente în plus unul față de celălalt.

Pe de altă parte, existența unei pluralități de infracțiuni au pornit de la premisa că art. 336 din Codul penal cuprinde două fapte distincte întrucât există diferențe între acestea raportat la momentul la care se consideră comisă infracțiunea, însă a menționat că această diferență nu mai există în situația de față, așa cum a precizat și instanța care a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție, având în vedere Decizia nr. 732/2014³ a Curții Constituționale, care a constatat că sintagma „*la momentul prelevării mostrelor biologice*” din cuprinsul dispozițiilor art. 336 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională și tocmai această diferență justifică la momentul respectiv reglementarea celor două acțiuni interzise în cadrul unor alineate diferite, cu toate că legiuitorul a optat pentru instituirea unui tratament sancționator identic pentru acestea.

În vederea susținerii celeilalte perspective, în sensul existenței unei singure infracțiuni, chiar dacă substanțele nocive ingerate sunt diferite, rezultatul final al folosirii acestora este identic, respectiv starea de pericol ca urmare a alterării capacității de a conduce, fiind astfel lezată aceeași valoare socială ocrotită, anume siguranța circulației pe drumurile publice.

Trebuie avut în vedere faptul că regimul sancționator pentru acțiunile prevăzute în norma de incriminare este același, astfel încât din punctul nostru de vedere apare ca fiind evident că legiuitorul a considerat că pericolul social generic al acestora este asemănător. Astfel, tratamentul sancționator reprezintă interes deosebit întrucât pedeapsa rezultantă și modalitatea de individualizare a acesteia sunt influențate de încadrarea juridică a faptei dedusă judecării.

Prin urmare, în situația expusă în cuprinsul art. 336 din Codul penal avem același element material, atât la varianta tip, cât și în cazul variantei asimilate, iar

² Mihai Adrian Hotca, *Manual de Drept penal*, Partea generală, Editura Universul Juridic, București, 2022, p.327.

³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 69 din 27 ianuarie 2015.

cea ce diferă este condiția ce este atașată elementului material, fie îmbibația alcoolică peste limita legală, ori că autorul se află sub influența unor substanțe psihoactive.

Așa cum arătam și anterior, în motivarea acestei decizii, Înalta Curte de Casație și Justiție, acțiunea care formează obiectul elementului material al laturii obiective este reprezentată de acțiunea de conducere pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii unui permis de conducere pentru acea categorie de vehicul. Datorită acestui aspect putem în continuare să afirmăm că ne aflăm în fața unui *verbum regens* comun pentru toate variantele incriminate.

Totodată, urmarea imediată a oricăreia dintre variantele infracțiunii prevăzute de art. 336 din Codul penal este identică, respectiv punerea în pericol a siguranței circulației pe drumurile publice, urmare imediată a comiterii acțiunilor incriminate.

Diferențele existente între variantele cuprinse în textul menționat anterior rezultă, în primul rând, din cerința esențială alăturată de elementul material al laturii obiective pentru infracțiunile din primele două alineate, iar, pe de altă parte, din calitatea specială pe care trebuie să o aibă subiectul activ în cazul formei prevăzute de ultimul alineat.

În situația variantei reglementate de art. 336 alin. (1) din Codul penal este necesar ca infracțiunea să fie săvârșită de către o persoană ce prezintă o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, în timp ce în cazul variantei prevăzute de alin. (2) fapta este comisă de către o persoană care se afla sub influența unor substanțe psihoactive⁴.

Având în vedere aceste aspecte, se poate afirma faptul că în cazul în care o persoană conduce pe drumurile publice un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere și are atât o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge și se află sub influența unor substanțe psihoactive, acțiunea acestuia formează elementul material al laturii obiective a fiecărei variante prevăzute de norma de incriminare, fiind realizată și cerința cea mai importantă specifică fiecăreia dintre aceste. Or, într-o asemenea situație, avem în vedere o singură urmare imediată, vătămarea produsă fiind unică, respectiv starea de pericol pricinuită siguranței circulației pe drumurile publice.

Chiar în doctrină se arată într-o manieră mai mult decât explicită, faptul că, infracțiunea de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul, de către o persoană cu o îmbibație alcoolică a sângelui peste limita legală, prin obiectul ei, nu poate genera daune materiale și ca atare, constituirea ca parte civilă într-o cauză privind numai această infracțiune nu este legală⁵.

⁴ Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Editura C.H. Beck, București, 2021, p. 629.

⁵ Adrian Radu, *Infracțiunile rutiere. Comentarii și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2017, p. 222.

Prin urmare, nu sunt îndeplinite cerințele stabilite de art. 38 alin. (2) din Codul penal, mai precis că nu se produc mai multe urmări imediate ale faptei, fiind în prezența unei singure vătămări a obiectului juridic ce este protejat de textul legal.

Cu toate că acțiunea făptuitorului formează elementul material al laturii obiective a infracțiunii cuprinse la art. 336 din Codul penal, atât în forma tip, cât și a variantei asimilate, în condițiile în care nu avem posibilitatea de a reține mai multe urmări imediate pentru această faptă. Existența mai multor urmări imediate apare ca esențială pentru reținerea mai multor infracțiuni săvârșite chiar și în același context.

Orientările jurisprudențiale diferite au existat încă dinaintea intrării în vigoare a actualului Cod penal, astfel că o asemenea intervenție din partea Înaltei Curți de Casație și Justiție era mai mult decât necesară pentru a lămuri problematica supusă analizei și a nu mai permite ca pe viitor să existe soluții contradictorii în cauze ce prezintă un conținut asemănător.

Practica judiciară era împărțită după cum am arătat anterior până la momentul intervenției Înaltei Curți de Casație și Justiție-Complețul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept penal. Astfel, într-o primă opinie s-a stabilit că, *„inculpatul I.A.A. a fost condamnat la pedeapsa închisorii pentru comiterea infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, prevăzută de art. 336 alin. (1) și (2) din Codul penal, reținându-se, în esență, în fapt, că în noaptea de 1-2.06.2020, ora 22.35, inculpatul a condus autoturismul său marca Audi A4, cu nr. de înmatriculare (...), pe drumurile publice din municipiul Botoșani, având concentrații alcoolice de 1,75 g⁰/₁₀₀ alcool pur în sânge (cu prilejul prelevării primei probe de la ora 23.20) și 1,53 g⁰/₁₀₀ alcool pur în sânge (cu prilejul prelevării probei a doua de la ora 00.28), conform buletinului de analiză toxicologică eliberat de Serviciul Județean de Medicină Legală Botoșani, și sub influența unei substanțe psihoactive, respectiv canabis, conform buletinului de analiză toxicologică - droguri eliberat de Institutul de Medicină Legală Iași’.*

În același sens, într-o altă hotărâre care este citată chiar în cuprinsul deciziei ce face obiectul prezentului studiu, se arată că *„inculpatul I.F.D. a fost condamnat la pedeapsa închisorii pentru comiterea infracțiunilor de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului, prevăzută de art. 336 alin. (1) din Codul penal, și de conducere a unui vehicul sub influența substanțelor psihoactive, prevăzută de art. 336 alin. (2) din Codul penal, totul cu aplicarea art. 38 alin. (2) din Codul penal, reținându-se, în esență, în fapt, că inculpatul a condus în data de 11.02.2018, în jurul orei 2.55, autoturismul marca Mercedes cu numărul de înmatriculare (...) pe Strada Delfinului din Timișoara, având o îmbibație alcoolică peste limita legală, rezultatul analizei toxicologice – alcoolemie indicând o valoare de 1,65 g⁰/₁₀₀ la prima recoltare de sânge, respectiv 1,50 g⁰/₁₀₀ la a doua recoltare de sânge și aflându-se sub influența unor substanțe psihoactive, respectiv a canabisului, rezultatul analizei toxicologice indicând la ora 3.50 prezența în sânge a compușilor din clasa canabinoizilor astfel: THC (tetrahidrocanabinol) 3,27 ng/ml, 11-OH-THC (metabolit al tetrahidrocanabinolului) 2,89 ng/ml și THC-COOH (metabolit al tetrahidrocanabinolului) 70,21 ng/ml”.*

Pe de altă parte, avem o altă decizie pe care chiar instanța supremă o reține în expunerea de motive a hotărârii prin a soluționat recursul în interesul legii pe care l-am supus prezentei analize, prin care „*inculpatul C.A.I. a fost condamnat la pedeapsa închisorii pentru comiterea infracțiunilor de vătămare corporală din culpă, prevăzută de art. 196 alin. (1) din Codul penal, de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului și a altor substanțe, prevăzută de art. 336 alin. (1) și (2) din Codul penal, și de conducere a unui vehicul fără permis de conducere, prevăzută de art. 335 alin. (2) din Codul penal, totul cu aplicarea art. 38 alin. (1) și (2) din Codul penal reținându-se, în esență, în fapt, că inculpatul, în timp ce se afla sub influența băuturilor alcoolice și a substanțelor psihoactive, deși avea suspendată exercitarea dreptului de a conduce, a condus autoturismul marca Opel, model Vectra, cu numărul de înmatriculare (...), pe bulevardul Mamaia din stațiunea Mamaia, pe banda nr. 1, dinspre municipiul Constanța către orașul Năvodari și când a ajuns în zona hotelului Scapino, nu a păstrat o distanță regulamentară de siguranță față de autoturismul marca Volkswagen Golf, cu numărul de înmatriculare (...), condus de numitul D.I.V. în aceeași direcție și astfel a tamponat partea din spate a acestuia, iar în urma accidentului a rezultat vătămarea corporală a celor doi conducători auto”.*

Observăm că, practica judiciară recentă a demonstrat existența unor situații similare care s-au finalizat prin pronunțarea unor hotărâri judecătorești distincte ce au permis crearea unor situații inechitabile. Astfel, decizia instanței supreme a venit în sprijinul dezvoltării unei practici unitare în acest segment al dreptului penal, al unor infracțiuni care din păcate ocupă un volum mai mult decât semnificativ din dosarele aflate pe rolul instanțelor judecătorești.

Precizările realizate în cuprinsul motivării date de către instanța supremă erau cuprinse după cum am precizat anterior mai ales în cuprinsul lucrărilor de specialitate, doctrina juridică suplinind oarecum lipsa unei perspective unitare asupra interpretării normelor legale.

Concluzii

În lipsa unor elemente care să prezinte urmări diferite și care să provină în mod distinct fie de la consumul de alcool, fie de la consumul de substanțe cu efecte psihoactive, nu putem considera că ne aflăm în fața unor infracțiuni distincte. O asemenea apreciere este eronată, dacă avem în vedere argumentele prezentate pe larg în cuprinsul prezentului studiu, iar crearea unei situații mai grave presupune și aplicarea unor măsuri sancționatorii corespunzătoare

Finalmente, subliniem importanța dispunerii acestei decizii, întrucât soluția în asemenea situații nu poate fi decât aceea că fapta unei persoane de a conduce pe drumurile publice un autovehicul, care la momentul prelevării mostrelor biologice a avut o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge și care se afla sub influența unor substanțe psihoactive, întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) și (2) din Codul penal, infracțiune unică.

Bibliografie

[1] Decizia nr.11 a Înaltei curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni în materie penală, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 430 din 3 mai 2020.

[2] Mihai Adrian Hotca, *Manual de Drept penal*, Partea generală, Editura Universul Juridic, București, 2022.

[3] Decizia nr.732/2014 publicată în Monitorul Oficial nr. 69 din 27 ianuarie 2015.

[4] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Editura C.H. Beck, București, 2021.

[5] Adrian Radu, *Infrațiunile rutiere. Comentarii și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2017.